

Makroekonomik Karar Süreçlerinde Mali Tabloların Analizi ve Muhasebe Raporlarının Önemi

Hasan Alpago¹

Özet

Makroekonomi genel anlamda sektörlerdeki benzer ekonomik konuların özeti ve ardından ekonomik faaliyetlerin ve ilgili davranışın sunumudur. Makroekonomi bu açıdan ekonomi politikasının temelini teşkil etmektedir. Makroekonomik açıdan enflasyon veya işsizlik gibi ekonomik olgular analiz edebilmek için öncelikle mikro bazda verilerin elde edilmesi ve buna göre değerlendirmesi gerekmektedir. Nitekim iktisat biliminin bir alt dalı olan makroekonomi disiplini bir ülkenin veya bölgenin üretim ve tüketim açısından mal ve hizmetlerdeki değişim ve dönüşümünde yer alan girdi ve çıktıları içeren verilerin değerlendirip ona göre bir yol haritasının belirlenmesi esasına dayanmaktadır. Bu açıdan istatistikler ve mali tablo analizlerinden elde edilen verilerin gerçekliği ve kapsamı önem kazanmaktadır. Zaten istatistiklere bakıldığında özellikle işletmeler bazında elde edilen veriler şirketlerin mali tablolarından elde edilen indikatörlere dayanmaktadır. Bu açıdan bu çalışmada mali tabloların analizi üzerinde durulmuş ve bu tablolardan elde edilen verilerin güvenilirliği ve önemi mercek altına alınmıştır. Böylece makroekonomi politikalarının sağlıklı, uygulanabilir ve güvenilirliğine katkı sunulması açısından muhasebenin ve mali tabloların önemi vurgulanmıştır.

Giriş

Makroekonomik verilerin değerlendirmesi ve analizi ile muhasebe faaliyetleri arasında bir paralellik ve karşılıklı bağımlılık söz konusudur. Muhasebe, iş faaliyetlerini ölçme ve özetleme, finansal bilgileri yorumlama ve sonuçları yönetime ve diğer karar vericilere iletme sürecidir. Muhasebe hesaplarının hazırlanması, denetimi ve analizi her ne kadar mikro bazda işletme ve

1 Dr., İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, ORCID: 0000. 0001 7695 2794, hasan.alpago@nisantasi.edu.tr

kurumların temel odak noktası olsa da makroekonomik değerlendirmeler ve somut istatistikî verilerin elde edilmesi açısından makroekonomi bağlamında önemlidir. Zaten muhasebe sisteminin ortaya çıkışı makroekonomik öngörü ve gelecek planlarının daha iyi yapılması temel düşüncesine dayanmaktadır.

Muhasebe sisteminin nihai hedefi makroekonomik bir öngörüsü sisteminin başlangıç noktası olarak değerlendirilebilir. Nitekim muhasebe süreci sona erdiğinde denetim süreci başlamaktadır. Denetim, finansal tabloların gerçek ve doğru bir şekilde sunulup sunulmadığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Denetçi, şirketlerin mali raporlarını incelemektedir. Denetim sürecinde dört temel basamak bulunmaktadır (PriceWaterhouseCoopers). İlk basamak, denetçinin rolünü ve görevlendirme şartlarını belirlemektir. İkinci basamak, son teslim tarihlerinin ve denetçinin kapsadığı departmanların ayrıntılarını içeren denetim planlamasını yapmaktır. Üçüncü basamakta denetçinin, şirketin sektörü ve iç kontrolü hakkında bilgi sahibi olduktan ve riskleri belirledikten sonra, herhangi bir dolandırıcılık veya hata riskinin belirlenmesi için hesapları daha kesin olarak analiz etmesi gerekmektedir. Bir denetimin son ve en önemli basamağı, sonuçların rapor edilmesidir. Sonuçlar, denetçi görüşünün gerekçeleri de dâhil olmak üzere denetçi raporunda belgelenmektedir. Bu görüş, denetim sırasında yapılan tüm çalışmaların sonucunu oluşturmaktadır. Geleceği tahmin etmek ve şirketin performansını izlemek için başvurulmuş mali tabloların hepsi muhasebe ve mali tablo analizlerinin sağladığı verilere dayanmaktadır. İşte bu çalışmada makroekonomik verilerin kaynağı olarak görülen muhasebe ve mali tablolarından elde edilen mikroekonomik veriler arasındaki ilişki karşılaştırmalı bir analizle değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ekonomi disiplininin birer temel alt dalı olan makroekonomi ile muhasebenin ortak hedef ve amaçlarını karşılaştırmalı bir analizle değerlendirmektedir. Çalışmada özellikle makroekonomik analizlerde finansal tablo analizlerinin önemi üzerinde durulmuştur.

Makroekonomi ve Muhasebe İlişkisi

Muhasebe ve makroekonomi, herhangi bir mali disiplinde bir değerlendirme yapmak için birbirlerini tamamlayan iki farklı ama ortak yönleri ve ana hedefleri kesişen ekonominin alt dallarıdır. Zaten ekonomi bir ülkenin ekonomik süreçleri ve koşullarının bütünü, bir sosyal sistemi olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında muhasebe ve makroekonomi arasındaki temel fark, bir disiplin olarak muhasebenin bir şirketin, kuruluşun veya bireyin mali kayıtlarını denetlemeye odaklanmasıdır. Öte yandan

makroekonomi, ekonomik eğilimlere, bunların malların dağılımını ve para harcamalarını nasıl etkilediğine, genellikle arz ve talep olarak adlandırılır özel önem verir ve ekonomik teoriler formüle eder.

Muhasebeciler, tüm bilançoların, vergi belgelerinin ve diğer mali belgelerin ve prosedürlerin tüm düzenleyici yönergelere uygun olmasını temel görev olarak üstlenirken, makroekonomi başta muhasebe ve istatistik kurumları olmak üzere ulaşılabilir kaynaklardan elde etikleri indikatörleri değerlendirerek bir ülkedeki genel ekonomi durumun analizini mümkün olduğu ölçüde objektif bir şekilde ölçmeyi temel prensip edinmektedir. Böylece makroekonomi ekonomik teorilere, finansal eğilimlere ve mal ve hizmetlerin üretimini, malların dağıtımını ve satın alınmasını ve bunlarla ilişkili parayı etkileyen diğer küresel konulara dair raporlar hazırlar ve isabetli öngörülerde bulunma olanağı elde eder (Arıkan, 1996).

Muhasebe, finansal işlemlerin kaydedilmesi, özetlenmesi ve raporlanmasını sağlarken makroekonomiye ölçülebilir veriler sunduğu için ekonomik analizler için önemlidir. Nitekim makroekonomi, arz ve talep durumlarını değerlendirirken en çok mali tablolardan faydalanarak finansal ve ekonomik eğilimleri analiz eder. Böylece elde edilen veriler ekonomik çıkarımlar, ekonomik teoriler oluşturmak ve eğilimleri analiz etmek için araştırma ve varsayımlarda kullanılır. Böylece makroekonomik politikaların geliştirilmesinden mikro bazlı yatırımlara kadar kurum ve kuruluşların muhasebe, bütçeleme, tahmin, yatırım ve finansman ve diğer bu tür karar verme süreçlerinde makroekonomik analizler temel bir kılavuz olarak ön plana çıkar.

Makroekonomik ilkelerle muhasebe ilkeleri ekonomik ve verimli kararların alınması bağlamında ortak hareket ederler. İkisinin de temel ilkesi insanların her zaman sınırsız ihtiyaçları olacağı, ancak dünyanın yalnızca sınırlı sayıda kaynağı olduğunu kabul ederek buna göre bir bütçeleme ve ekonomik davranış içinde olunması gerektiğidir. Böylece verimlilik ilkeleri en üst düzeyde dikkate alınmaktadır. Bu temel makroekonomik kural bireyler, şirketler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve hükümetler ve uluslar için geçerlidir. Böylece kıt kaynakların optimal dağılımının en verimli kılacak yöntemlerin gelişmesine öncülük eder (Ata, Uğurlu, Altun, 2009).

Hem muhasebe hem de makroekonomi, herhangi bir organizasyonun verimli çalışmasını sağlamak için gerekli dallardır. Bu bilim dalları herhangi bir işletme, kuruluş ve hükümet için hayati öneme sahiptir. Muhasebe, bir kuruluşun ticari işlemlerini kaydetmek, özetlemek ve raporlamaktan sorumludur. Makro iktisat ise ekonomik eğilimleri, arz ve talep kurallarını analiz etmeye ve ekonomik teoriler oluşturmaya odaklanır. Ekonomik

analizler bir şirket tarafından sunulan ürün ve kaynaklar için talep ve arzın ana etkenlerini belirlemek için kullanılır.

Makroekonomik düzeyde ekonomik kararların başlangıç noktası, tutarlı muhasebe kayıtlarını tutulmasına dayanır. Bu, ülke ekonomisinde tüm defter tutma işlemlerinde olduğu gibi muhasebenin de temeli hesaplardır. Hane halkı, şirketler ve devlet için bu rakamların muhasebe ilkeleri ve sistematığı çerçevesinde kaydedilmesi önem arz etmektedir. Böylece uygulamada değerlendirilebilecek istatistiki veriler elde edilebilir. Sonuç itibariye hesaplar farklı düzeylerde özetlenir ve ekonomik olarak ölçülen faaliyetler, örneğin döngüler halinde veya girdi-çıkış matrislerinde sunulur. Bir finansal tablo analizinde çeşitli paydaşların kim olduğu ve hangi bilgilere ihtiyaç duydukları hakkında bir fikir sahibi olmak çok önemlidir.

Teorik ve Kavramsal Çerçeve

Makroekonomi çeşitli ekonomik sektörlerin ve piyasaların genel ekonomik davranışlarını ve bunların ilişkilerini ele alır. Bilanço analizi terimi ise bilanço, kâr ve zarar hesabı gibi yıllık finansal tabloların ve yönetim raporunun elde edilmesi ve değerlendirilmesi için sistematik bir prosedürü ifade etmektedir. Bu şekilde, bir şirketin mevcut ve gelecekteki varlık, finansal ve kazanç durumu hakkında bilgi kazanılabilir. Analiz tüm yıllık finansal tablolarda ve yönetim raporunda kullanıldığından, yıllık finansal tablolar analizi terimi daha doğru olacaktır. Ancak analizin boyutları ama amacına göre gerek içerik gerekse kapsamı farklılık gösterebilir. Örneğin makroekonomik bir değerlendirmede bulunmak için hazırlanacak finansal raporlarda günlük, aylık, dönemlik veya yıllık periyotlar şeklide veri değerlendirmesi yapılabilir. Böylece karşılaştırmalı bir analizle kâr, zarar, fiyat ve maliyet farkları gibi değişkenler elde edilerek ekonomik bir rapor hazırlanabilir. Bu çerçevede ele alındığında makroekonomi ile bilanço kavramları ekonomik durumu toplam ve genel bir çerçevede ele aldıklarından dolayı aynı ortak birçok yön ve yöntemleri olduğu görülebilir (Erdoğan, 2015).

İşletmeler açısından bakıldığında, bilanço, mizan veya genel yıllık hesaplar başlığı altında ele alınan finansal raporlar veya sonuçlar, gelişmiş ülkeler tarafından benimsenen raporlama standartlarına göre hazırlanan genel kabul görmüş ekonomik veriler olarak tanımlanabilir. Düzenli ve sistematik bir rapor halinde hazırlanan bu veriler, bir kurumun finansal durumunun ve performansının formatlanmış bir sunumu olarak görülebilir. Bu tabloların nihai amacı, ekonomik kararlara rehberlik etmektir. Bu kararlar yeni yatırımlarla ilgili olabileceği gibi vergi oranlarının belirlenmesinden personele ödenecek maaşlara kadar her konuda yol gösterici bir rehber

görevi görür. Mali tablolar aynı zamanda yöneticilerin kendilerine emanet edilen kaynakların etkin ve optimal şekilde kullanılıp kullanılmadığını daha somut olarak gösterdikleri yerdir (Uzay, 2017).

Bilanço analizi terimi, yıllık mali tablolardan bilanço, kar ve zarar hesabı ve ekleri ve yönetim raporundan bilgi almaya ve değerlendirmeye yönelik sistematik bir süreci ifade eder. Amaç, şirketin mevcut ve gelecekteki varlık, mali ve kazanç durumu hakkında fikir edinmektir. Analiz sırasında yıllık mali tabloların ve yönetim raporunun tamamı kullanıldığından, yıllık mali tablo analizi terimi daha uygun olacaktır. Bilanço analizinin amacı, şirketin mevcut ekonomik durumuna ilişkin karar vermeye ilişkin bilgileri belirlemektir. Öte yandan, bir bilanço analizi, gelecekteki gelişmeleri değerlendirmeye ve akla gelebilecek ve hatta olası ekonomik gelişmeler hakkında açıklamalarda bulunmaya olanak sağlamalıdır. Ekonomik duruma ilişkin bir izlenim elde etmek, bilanço analizinin temel amacı olarak anlaşılabilir (Bayrı, 2010).

Bu açıdan bilanço analizi, kurumsal yönetim ve kurumsal gelişimin analizi için önemli bir araçtır. İşletmelerin tüm girdi ve çıktı rakamlarını bir arada bulunduran bilançonun analizi, şirket değerlemesi ile yatırımcı ve sermaye tahsisine yönelik şirket analizi açısından temel bir bilgi kaynağını oluşturur. Özellikle de ekonomik küreselleşmeyle birlikte muhasebenin artan uluslararasılaşması bilanço analizini her zamankinden daha karmaşık hale getirmekte ve önemini artırmaktadır (Çıtak, 2009). Bu açıdan bilanço analizini ekonomik ve zamanında makul bir çerçevede tutmak ve bilgi ihtiyacını yeterince karşılamak önem arz etmektedir. Bilindiği gibi bilanço analizi, bir işletmenin temel girdi ve çıktı rakamlarını belirli bir sistematik çerçevede işlenmesi ve değerlendirilmesi anlamına gelir. Bilanço analizi bu açıdan bilgilendirici, yüksek bilgi kalitesine sahip olmalı ve bu nedenle finansal bilgi ihtiyacını tam karşılayabilmelidir. Bir şirketin ekonomik durumu, finansal ve kazanç durumu hakkında genel bir bakış elde etmek önemli bir süreçtir. Burada amaç, bir şirketin finansal, varlık ve kazanç durumunun gerçek bir resmini elde etmektir. Bilanço oranları şirketin bir bütün olarak değerlendirilmesine olanak sağlamalı ve diğer şirketlerle karşılaştırılabilir olmalıdır. Bilanço analizinde, statik ve dinamik analiz arasında temel bir ayrım yapılır (Güneş, Acar, Bekçi, Usul, 2013).

Bilanço Analizinde Fonksiyonlar ve Paydaşlar

Yıllık mali tabloların veya bilançonun incelenmesi, yıllık mali tablolarda, bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu ve yönetim raporunda yer alan bilgilerin yardımıyla bilgilerin elde edilmesi ve değerlendirilmesi işlemidir. Şirketin varlıkları, finansmanı ve Kazanç durumu hakkında bit öngörü elde

etmek için elde edilebilir. Türk Ticaret Kanununun 6102 sayılı maddesi, yıllık mali tabloların analizi için önemli bir yasal dayanak oluşturmaktadır. Buna göre şirketler, ekonomik durumlarını ve dolayısıyla ticari faaliyetlerinin başarısını yılda en az bir kez raporlamak zorundadır. Bu çerçevede yıllık mali tablo, hesap verebilirliğin aracı olarak değerlendirilmektedir (Çelik, 2012).

Öte yandan bir taraftan bir şirketin çeşitli çıkar grupları veya diğer paydaşları, bir bilançonun bilgi içeriğine ilişkin farklı ve bazen tartışmalı beklentilere sahiptir. Öte yandan, yıllık mali tabloların değerlendirilmesinde muhatapların bazen çok farklı niteliklere sahip olduğu gerçeği de dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, bilanço için gerekli tüm bilgilerin mevcut olması ve alacakları ile ilgili olarak farklı çıkar grupları tarafından da anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu çerçevede bireysel paydaşlara odaklanarak, analiz edilecek bilançonun farklı işlevlerini ele almak önem kazanmaktadır. Bu çerçeve bakıldığında bilanço analizinin fonksiyonları üç gruba ayrılmakta dur. Bir tarafta kar belirleme ve dağıtım hesaplama fonksiyonu bulunurken, diğer tarafta buradaki asıl görev, sonuçları belirlemek ve karların tahsisine temel oluşturmaktır. Bunu, karın hissedarlara ve hisse senedi sağlayıcılarına dağıtılması ve maliye için vergi matrahı takip etmektedir. Diğer bir bileşen ise bilgi işlevidir. Bu, sahiplerin ve hissedarların yanı sıra yönetimin öz bilgilerini içermektedir. Ayrıca, üçüncü şahıslar için muhasebe ve alacaklı durumunun belirlenmesini mümkün kılmaktadır. Son işlev ise belgeleme işlevidir. Bu, verilerin toplanmasını ve saklanmasını içerir (Yaylalı, 2016).

Şekil 1. Bilanço Analizinin Temelleri

Kaynak: Özyürek, H. & Erdoğan, E. (2011). Finansal Kurumlarda Mali Analiz ve Bir Uygulama . Ekonomi Bilimleri Dergisi , 3 (2) , 229-238 .

Bilanço Analizi Türleri

Çeşitli bilanço analizi türleri, işlev ve görevlerinde farklı odak noktalarına sahiptir. Farklı türler, çeşitli paydaşlar için farklı fonksiyonları yerine getirmektedir. Dâhili bilanço analizi, örneğin şirket içindeki bir hedef grup için oluşturulur. Odak noktası bilgilendirme, muhakeme ve karar vermede yol gösterici olmaktır. Dış bilanço analizleri şirket veya kurumlara ait olmayan üçüncü kişiler tarafından yapılmaktadır. Yayınlanan bilançolar, ekler, yönetim raporları ve gelir tabloları dış analiz için temel oluşturur. Ancak, analizin amacı ilgi grubundan ilgi grubuna değişir (Berberoğlu, 2002).

Hissedarlar, sağladıkları sermayenin kullanımı ve bunun sonucunda elde edilen başarı hakkında bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bu bilgiler, bir şirketteki hisselerle ne yapılacağına ilişkin kararların temelini oluşturur. Bilanço analizi bir şirketi likidite, aktif ve sermaye yapısı, satış durumu, kazanç gücü, karlılık ve gelecek beklentileri hakkında bilgileri sağlayacağından önemlidir. Öte yandan gelir tablosu, ek, nakit akış tablosu, öz kaynak değişim tablosu ve yönetim raporu dâhil olmak üzere bir bilançonun yasal gereklilikleri karşılayıp karşılamadığını belirlemek için resmi bir bilanço analizi yapılır. Burada odak noktası bilanço netliği, bilanço gerçeği, bilanço sürekliliği ve bilanço kimliğidir. Bir denetçi esas olarak bu analize göre karar vermektedir. Son analiz türü olarak malzeme bilançosu analizi sunulmaktadır. Sırayla, madde analizi ve anahtar figür analizi olarak alt bölümlere ayrılmıştır. Madde analizi, yıllık mali tablolardaki münferit kalemlerin oluşumunu ve bileşimini inceler ve gelişimi izlemeye devam eder (Tokay, Deran, 2008).

Bilanço Analizinin Zayıf Yönleri

Bilanço analizinin tipik bir zayıflığı, çeşitli varsayımların yapılmasının gerekmesidir. Çıkar grupları, kararları için şirketin gelecekteki gelişimi hakkında tahminlere ihtiyaç duymaktadır. Ancak, yalnızca geçmiş dönemlerden veri alınması ve sonuçta ortaya çıkan geçmiş gelişimin gelecekte de devam edeceğini varsaymak zorunluluğu bulunmaktadır. Artan pazar dinamikleri ve şirketi etkileyen güçlerdeki değişiklikler gibi çeşitli faktörler nedeniyle, bu varsayımlar belirsizdir ve gelecekteki gelişmeler için kuvvetli bir fikir verse de kesin ve mutlak öngörülerde bulunmak için değerlendirilmesi şüpheli karşılanmalıdır. Özellikle de teknoloji ve dijital bir değişim ve dönüşümün yaşandığı 21. Yüzyılda verilerin değişkenliği ve anlık transformasyonundan ötürü bilanço analizleri sadece dönemsel bazda bir değerlendirme ve öngörü için uygun bulunabilir. Gerçekten de 2008 yılında BTC ile başlayan blockchain bazlı kripto para ve giderek yaygınlaşan prepaidcard ve dijital para sistemleri, internet ve teknoloji bazlı

üretim, iletişim, hizmet ve sanal parasal değer yaratma mekanizmaları artık bilanço gibi statik analizler yerine “smart valuation” gibi daha etkin, güncel ve optimal veriler sunabilen blockchain bazlı aktif değerlendirme sistemleri ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan PricewaterhouseCoopers (PwC), Deloitte, Ernst & Young (EY), KPMG gibi uluslararası muhasebe denetim sistemleri giderek daha yoğun bir şekilde teknoloji ve smart yazılım muhasebe ve bilanço analiz yöntemlerine ağırlık vermektedirler.

Başka bir sorun, örneğin dış bilanço analisti için mevcut olan bilgilerin eksik veya zamanında elde edilememesi gibi sorunlardan kaynaklanmaktadır. Birikmiş siparişler, mevcut kredi limitleri ve şirketin mevcut alacakları için teminat ve tutarı hakkında bilgiler gibi gelecekteki gelişmelerle ilgili verilerin, dış çıkar grupları için görülmesi genellikle zor veya imkânsızdır. Mali tablo analizinin bir diğer zayıflığı da muhasebe politikasıdır. Muhasebe ve değerlendirme seçeneklerini de ortaya çıkaran çok sayıda muhasebe ve değerlendirme düzenlemesi bulunmaktadır. Bu gerçek, gerçekçi olmayan değerlerin kullanılmasına yol açabileceği gibi, yıllık mali tabloların birbiriyle karşılaştırılmasını da zorlaştırmaktadır.

Bilanço politikasının hedefli kullanımı ile şirket yönetimi bilinçli olarak şirket imajını istenilen yöne yönlendirebilir. Bu öncelikle takdir yetkisi vererek yapılabilir. Mesleki yargı, uluslararası muhasebeden gelen bir terimdir ve bilanço hazırlayan kişi tarafından gerçeklerin doğru değerlendirilmesi anlamına gelir. Ancak bu değerlendirme dış bilanço analisti tarafından pek doğrulanamaz ve doğru anlaşılması güçtür. Gizli rezervlerin geldiği nokta bilançoda güçlü bir değişime yol açıyor. Bir şirketin imajını önemli ölçüde bozabilirler. İyi ekonomik zamanlarda inşa edilirler, ancak kötü ekonomik zamanlarda kendilerini ekonomik olarak daha başarılı olarak sunmak ve aynı zamanda zayıflıkları gizlemek veya hafifletmek için tekrar çözümler (Şensoy, 2008).

Öten yandan olgusal bilanço analizi için bir başka karmaşıklığı temsil eder ve küçük ve orta ölçekli şirketlere bilançolarını hazırlarken bazı basitleştirmeler sağlar. Örneğin, bilgideki ayrıntı düzeyi ve aynı zamanda analist için verilerin bilgi içeriği azalır. Buna ek olarak, bilanço hazırlanırken geleneksel olarak şirket kendisini alacaklılarını korunmasına adanmıştır. Alacaklıların korunması, uygun muhasebe ilkelerinin odak noktasıdır. Bunun sonucu, gerçeklerin sıklıkla çarpıtılmasıdır. Bu gerçek, otoriterlik ilkesiyle daha da pekiştirilmektedir. Bu açıdan vergi kanunu Ticaret Kanunu'na bağlanarak, öncelikle kazancın tespitine ve dolayısıyla matraha ve alacaklıların korunmasına yönelik menfaatler ön plana çıkarılmıştır.

Bilanço analizinin bahsedilen zayıflıkları veya sınırlamaları, bilanço analizinin listelenen paydaşlar için hiçbir değeri olmadığı anlamına gelmemelidir. Yalnızca, bir bilanço analistinin, hedeflenen bir şekilde bunlarla başa çıkmak için bu sınırları bilmesi ve değerlendirmedeki hataları en aza indirmek için bazı önemli rakamların bilgilendirici değerine daha eleştirel bir bakış atması gerektiğini açıklığa kavuşturması yönünde bir çaba gösterilmelidir.

Sonuç ve Genel değerlendirme

Giderek daha dinamik muhasebe ortamının ve Alman şirketlerinin yıllık mali tablolarının giderek artan bir şekilde uluslararasılaşmasının arka planına karşı, bilanço analizi giderek daha önemli hale geliyor. Ayrıca, mali piyasa krizi sürecinde bilanço analizi, kredi verme bağlamında karar vericiler için giderek daha önemli hale gelmekte ve bir karar alma aracı olarak hizmet vermektedir. Böylece makroekonomik kararların alınmasından şirketlerin mikro bazdaki yatırım kararlarına kadar bilanço analizleri önemli bir veri kaynağı olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu açıdan bilanço veya yıllık mali tablo düzenleme ve yayınlama yükümlülüğü günümüzde şirketler başta olmak üzere hemen hemen tüm şirketler tarafından yerine getirilmesi hedeflenmektedir. Bilanço, geçmişte bilgi ihtiyacı önemli ölçüde artan çok sayıda ilgili muhatap için bir bilgi aracı görevi görür. Bununla birlikte, verilen bilgilerin sadece o şirketin bilanço verilerine göre değerlendirmek yatırım kararı için yeterli değildir. Bu açıdan bilanço doğru bir şekilde değerlendirmek ve onu makroekonomik gelişmelere göre analiz etmek iktisadi değerlendirmeler açısından önem arz etmektedir.

Gerçekten de dış makroekonomik değerlendirmeler yapmadan salt bir bilanço analizi bir şirketin ekonomik başarısı, özellikle yayınlanmış ve son derece yoğun formlarında, yıllık hesaplardaki mutlak rakamlardan tam olarak anlaşılabilir ve değerlendirilemez. Bu açıdan bilançoda elde edilen verilerin analiz hedefleri için kullanılabilir hale getirilmelidir ve makroekonomik analiz işte burada devreye giriyor.

Her şeyden önce, bir analiz aracı olarak yıllık bir mali tablo ve ilgili yönetim raporu mevcut olmalıdır; bu durumda, bilançonun ve kar ve zarar hesabının salt sayısal malzemesi bir başlangıç noktası olarak çok anlamlı değildir. Bilanço analizi göstergelerinin bileşenleri olarak faydalı olabilmesi için bazı bilanço göstergelerinin yeniden sınıflandırılmasını ve ayarlanmasını gerektirir. Anahtar rakamların bir değerlendirmesini ve olası bir gelişme eğilimini tanıyabilmek için, karşılaştırmalı gerçekler kullanılacaktır. Kendi

şirketinizin yıllık mali tablolarına, rekabete veya bütçe ve tahminlere göre bir önceki yıllla karşılaştırma, şirketin görelî konumu için belirleyicidir.

Bilanço analizinin hedefleri, bilanço politikasının hedefleriyle yakından bağlantılıdır çünkü yakın bir ilişki vardır. Bilanço politikası kapsamında bilgilerini açıklamakla ve muhasebeleştirmekle yükümlü şirketler, muhataplarına şirketle ilgili arzu edilen imajı iletmek için bireysel amaçlarına göre bilgilendirme politikalarını yapılandırır. Bu prosedür sonucunda bilanço analizi, bilanço politikası etkilerinin ortadan kaldırılması ve şirketin ekonomik gücüne ilişkin gerçek koşulların görülebileceği şekilde verilerin hazırlanması amacını gütmektedir.

Makroekonomik değerlendirme ve raporlamalar için önemli ve güvenli bir yer edinen yapay zekâ bazlı muhasebe programları giderek artan oranda uygulama alanı bulmaktadır. Gerçekten de ekonomik ve sosyal yaşamın her alanında yapay zekâ yöntemleri için yeni uygulama olanakları şu anda en umut verici yöntemler arasında yer almaktadır. Dijitalleşme ve yapay zekâ hali hazırda çok sayıda başarılı uygulamayı mümkün kılmıştır. Örneğin yapay zekâ programları marifetiyle muhasebe bilanço verilerini değerlendirme, ölçme ve sonuçlandırma gibi işlemleri başta denetim olmak üzere bu alanda hız ve güven yaratmaktadır. Yapay zekâ temel bir teknoloji olarak, ekonominin tüm alanlarını değiştirme potansiyeline sahiptir ve yenilik ve büyüme için önemli bir potansiyele sahiptir. Yapay zekânın matematiksel temelleri onlarca yıl önce geliştirilmiş olsa da verilerin yapay zekâ yöntemleriyle anlamlı ve pazarlanabilir kullanımını mümkün kılan, yalnızca çok büyük miktarda verinin mevcudiyeti ve bilgisayarların bilgi işlem gücünün hızla gelişmesi sayesinde daha da önem kazanmaktadır.

Öte yandan Büyük Veri (Big data) kavramları küreselleşen dünya ekonomisinin önemli yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu verileri değerlendirmek ve makroekonomik ve muhasebe analizleri için kullanabilmek için yapay zekâ algoritmalarına gereksinim duyulmaktadır. Özellikle makroekonomik verilerin değerlendirilmesinde blockchain algoritmalarına dayalı veri madenciliği ön plana çıkmaktadır. Burada özellikle insan davranışı ve etkileşimleriyle ilgili kalıpları, eğilimleri ve ilişkileri ortaya çıkarmak için sayısal olarak analiz edilebilen son derece büyük bir veri kümesidir. Makine ne kadar çok veri toplarsa, o kadar çok öğrenebilmekte ve daha iyi çalışmaktadır. Büyük veri, makroekonomik indikatörlerin değerlendirmesi ve muhasebe işlevinde karar vermeyi kolaylaştırmak için büyük hacimli verileri tarama ve karmaşık algoritmalarla analitik gerçekleştirme becerisine sahiptir.

Bu açıdan yapay zekâ uygulamaları artık muhasebe ve denetim için birer zorunluluk olarak ön plana çıkmakta, buna uyum sağlayamayan firmalar

değer kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Öte yandan ekonomik hayatta kalmanın zorluğu, sadece bu değişikliği kabul etmek değil, aynı zamanda onu uygulamaya koyabilmekten geçmektedir. Geçmişte birçok şirket uyum sağlayamadığı için yok oldu. Ancak birçok muhasebe ve denetim şirketi yapay zekâ uygulamalarına yatırım yapmakta ve giderek daha güçlenmektedir. Bunları başında PwC, Deloitte, KPMG ve Earnst and Young (EY) gibi uluslararası muhasebe denetim firmaları gelmektedir.

Kaynakça

- Arıkan, Y. (1996). Uluslararası muhasebe standartları Türkiye uygulaması. Mali Çözüm, 36, 51-61.
- Ata, H. A., M. Uğurlu ve M. Ö. Altun. (2009). “Finansal Tablo Hilelerinin Önlenmesinde Denetçi Algılamaları”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), s. 215-230.
- Atmaca, M. (2012). “Muhasebe Skandallarının Önlenmesinde İç Kontrol Sisteminin Etkinleştirilmesi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 14(1), s. 191-205.
- Çıtak, N. (2009). “Yaratıcı Muhasebe Hileli Finansal Raporlama mıdır?”, Mali Çözüm Dergisi, 91, s. 81-109.
- Erdoğan, S. (2015). “Finansal Skandalların Bağımsız Denetim Boyutu”, Mali Çözüm Dergisi, 128, s. 15-32.
- Köse, Y. ve S. Ertan. (2016). “Türkiye’de Bağımsız Denetçilik ve Bağımsız Denetçinin Sorumluluğu”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı, s.290-307.
- Uzay, Ş. (2017). “Bağımsız Denetimin İşletmenin Sürekliliğine Katkısı”, KGK Muhasebe ve Denetimi Sempozyumu “İktisadi Gelişimde Muhasebe ve Denetimin Önemi”, 27-28 Eylül, 2017, İstanbul.
- T.C. Resmi Gazete (16/12/2017. Sayı: 30272) Bağımsız Denetim Standardı 240. Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hileyle İlişkin Sorumlulukları.
- Bayrı, O. (2010). Tekdüzen muhasebe sistemine ve Türkiye muhasebe - finansal raporlama standartlarına göre bilançonun biçimsel yapısı, kapsamı ve içeriğinin karşılaştırmalı analizi. Mali Çözüm, 98, Berberoğlu, B. (2002). Uluslararası muhasebe standartları ile ülkemizdeki muhasebe standartları uygulamalarının karşılaştırılması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, E. (2012). Türkiye finansal raporlama standartları (TFRS)’nin varlıkların değerlendirilmesi hususunda getirdiği yenilikler: Serbest muhasebeci mali müşavirlerin bilgi düzeylerinin tespitine yönelik bir araştırma (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, R., Acar, D., Bekçi, İ. & Usul, H. (2013). Dönem sonu işlemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özyürek, H. & Erdoğan, E. (2011). Finansal Kurumlarda Mali Analiz ve Bir Uygulama. Ekonomi Bilimleri Dergisi , 3 (2) , 229-238 .
- Şensoy, B. (2008).Uluslararası finansal raporlama standartlarının ortaya çıkışı ve gelişimi ile muhasebe standartlarının Türkiye’deki durumu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tokay, S. & Deran, A. (2008). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda değerlendirme ölçüleri. *Mali Çözüm*, 29-32.
- Yaylalı, İ. (2016). Türkiye finansal raporlama standartları ve Vergi Usul Kanunu değerlendirme esaslarının incelenmesi ve bir uygulama (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.